

Проф. др Сенад Јашаревић,*

Редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду

UDK: 349.24-053.2

ЗАШТИТА ДЕЦЕ У ВЕЗИ С РАДОМ У ЕУ**

Апстракт: *Заштита деце у вези са радом подразумева не само регулисање минималних година за запошљавање и посебну заштиту деце у радном односу, већ и низ других значајних питања: узраст до којег се неко лице сматра детом у вези са радом, када и где се неко лице може радно ангажовати изван радног односа, школовање уз рад, радно ангажовање деце у породичним домаћинствима и предузећима, дозвољене облике „лаког рада“ за децу, заштиту од „опасног дечијег рада“, кажњавање за недозвољен дечији рад, институције и механизме за заштиту деце у вези са радом. На том плану најдаље је одмакла ЕУ и поједине земље чланице. У раду се говори о комунитарној регулативи и пракси европских земаља.*

Кључне речи: *деца, рад, радни однос, безбедност.*

* e-mail: s.jasarevic@pf.uns.ac.rs

** Овај рад представља научни допринос аутора на пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“, Правног факултета, Универзитета у Новом Саду. У раду користимо и наша истраживања на пројекту *Анализа, подизање свести и ангажовање политика ради унапређења борбе против злоупотребе дечијег рада и принудног рада у Србији* - МАП 16 Пројекат, Међународне организације рада, 2020.

Рад примљен: 05.07.2020.

Рад прихваћен: 27.07.2020.

1. Увод

Заштита деце на раду на први поглед не делује као комплексна област. Такође, стиче се утисак да су деца глобално солидно заштићена када је у питању рад, са изузетком појединих проблематичних региона. Међутим, када се дубље сагледа, слика је сасвим обрнута – ради се о једној од насложенијих области савременог радног права, на којој треба још доста радити.

Заблуда је да заштита деце на раду подразумева „само“ регулисање минималних година за запошљавање и посебну заштиту деце у радном односу. Постоји низ других питања у вези са дечјим радом која су отворена, почев од интернационално признате терминологије (*child work/child labour*),¹ до узраста када се неко лице сматра детом, поткатегорија унутар групе деце у вези са радом, година када се неко лице може безбедно радно ангажовати изван радног односа, „дуалног образовања“ (школовања уз рад), радног ангажовања деце у породичним домаћинствима и предузећима, облика дозвољеног - „лаког рада“ за децу, појма „опасног дечијег рада“, радне експлоатације деце, кажњавања за недозвољен дечији рад, институција и механизма за заштиту деце.

Историјски, ово је била једна од првих тема којима се бавило радно законодавство у свету. У тада развијеним земљама први прописи радног права односили су се на заштиту деце на раду и сузбијање њихове експлоатације. Први акт радног права, из 1802. године, био је британски - Закон о здравственој и духовној заштити ученика и других лица запослених у предионицама и ткачницама памука и другим фабрикама (тзв. Закон о заштити дечјег рада).² У истом периоду и друге развијене земље доносе сличне прописе.³ Захваљујући томе током XIX века остварен је велики напредак у вези са заштитом деце поводом рада. Деловало је да је тај проблем успешно решен.

Међутим, крајем XX века проблематика дечјег рада поново долази у фокус. Наиме, и даље се широм света јављају велики проблеми у вези са радом деце (радна експлоатација, „трефикинг“, запошљавање испод дозвољеног узраста, рад деце на опасним пословима).⁴ То је условило да се заштитом деце у вези са радом поново почну бавити многе државе - доношењем посебних одредаба у радном законодавству и усвајањем специјалних прописа. Такође, усвајају се специјални међународни стандарди. Глобално, најзначајнији су за област рада су: *Конвенција о правима детета УН*, из 1989. године,⁵ а нарочито стандарди Међународне

⁵ Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 15/1990 и Сл. лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/1996 и 2/1997.

организације рада (МОР) – Конвенција бр. 138 о минималним годинама старости за заснивање радног односа, из 1973. године,⁶ Конвенција МОР-а бр.182 из 1999, о забрани најгорих облика дечијег рада и Препорука МОР број 190 о укидању најгорих облика дечијег рада, из исте године.⁷

Као и у многим другим областима када се ради о безбедности на раду, у уређењу „дечијег рада“ у свету предњачи Европска унија и поједине њене чланице. Унија је 1994. године донела специјалну Директиву о томе, а проблематика дечијег рада ушла је у још неколико значајних комунитарних докумената. Такође, чланице Уније укључиле су заштиту деце у своје радно законодавство. У овом раду приказаћемо укратко комунитарну регулативу и праксу појединих земаља чланица.

2. Рад деце у документима ЕУ

Када се жели говорити о регулативи ЕУ о раду деце, треба имати примарно у виду Директиву Европске уније (ЕУ) бр. 94/33 о заштити младих на раду (*Directive 94/33/EC on the Protection of Young People at Work*).⁸ На ову област односе се још неки комунитарни акти, као нпр. Директива Већа бр. 89/391 из 1989 о увођењу мера за подстицање побољшања безбедности и здравља радника на раду (*Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work*);⁹ Директива бр. 2011/92/ЕУ Европског парламента и Већа о сузбијању сексуалних злоупотреба и сексуалне експлоатације деце и дечје порнографије (*Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography*);¹⁰ Директива бр. 2011/36/ЕУ Европског парламента и Већа о сузбијању и борби против трфекинга људских бића и заштити његових жртава (*Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 15 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims*).¹¹ Кључна за уређење рада је Директива бр. 94/33 (у даљем тексту: Директива). Она представља полазиште и оквир за легислативу земаља чланица.

6 Ратификована у Службеном листу СФРЈ - Међународни уговори, бр. 14/1982.

7 Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 2/2003. У истом гласилу је потврђена и Препорука бр. 190.

8 Official Journal of the European Communities, No L 216/12, 20 . 8 . 94.

9 Official Journal of the European Communities, No L 183, 12/06/1989.

10 Official Journal of the European Communities, No L 335/1, 17.12.2011.

11 OJ 2011 L 101/1

Док је по појединим питањима ЕУ у Директиви веома јасна и строга (не даје могућност одступања), код одређених института дозвољава се увођење националних модалитета и локалних прилагођавања. Циљ је да се уваже националне специфичности, као и посебне карактеристике и потребе код појединих облика рада, делатности, узраста или професија.

Како не би долазило до термилошких недоумица и лутања у пракси и регулативи земаља чланица, у члану 3 Директиве дефинисани су основни појмови (овде наводимо само најважније):¹²

- (a) „*млада особа*“ (*young person*) је свако лице млађе од 18 година;
- (b) „*дете*“ (*child*) је свако лице млађе од 15 година или које још увек подлеже обавезном редовном школовању према националном закону;
- (c) „*адолесцент*“ (*adolescent*) је свака млада особа стара најмање 15 година, а млађа од 18 година која према националном закону више не подлеже обавезном редовном школовању;
- (d) „*лаки рад*“ (*light work*) подразумева сваки рад који, због својствене природе задатака које укључује и посебних услова под којима се обавља:

(1) вероватно не може да буде штетан по безбедност, здравље или развој деце и

(2) није такав да омета похађање школе, учешће у програмима професионалног усмеравања или утиче на њихову способности да стекну корист од обуке коју су добили.

Директивом се државе чланице обавезују да предузму неопходне мере за забрану рада деце. Дужне су и да обезбеде да послодавци младима гарантују услове рада који одговарају њиховом узрасту. Такође, морају да осигурају заштиту младих од економског искоришћавања и било

¹² Преглед правила ЕУ који следи заснива се примарно на документу: *Млади радници у ЕУ: старосна ограничења и радно време (Young workers in the EU: Age limits & working time)*, https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/employment-contracts/young-workers/index_en.htm О овој теми видети више: L. Zamfir, *Child labour: A priority for EU human rights action*, European Parliament, Brussels, 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633142/EPRS_BRI\(2019\)633142_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633142/EPRS_BRI(2019)633142_EN.pdf); N. Ferreira, *Child labour and EU law and policy: A regional solution for a global issue*, UACES 43rd Annual Conference, Leeds, 2013, www.uaces.org; *Handbook on European law relating to the rights of the child*, European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2015, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_en.pdf; S. Egan, *Tackling the rise of child labour in Europe: Homework for the European court of human rights*, *International and Comparative Law Quarterly*, vol 64, July 2015, pp 601–630.

каког рада који може да штети њиховој сигурности, здрављу, физичком, менталном, моралном или друштвеном развоју или образовању.¹³

Постављају се **старосна ограничења за рад. Не могу се запослити лица млађа од 15 година.**¹⁴ Старосна граница може бити и виша у земљама у којима се обавезно редовно образовање наставља након 15. године. Изузетно, деца млађа од 15 година могу се запослити у **културним, уметничким, спортским или рекламним активностима**, под условом је то надлежни орган то претходно одобрио.¹⁵

Деца између 14 и 15 година могу да буду запослена као део програма **обуке на раду или уз рад, односно** у циљу **стицања радног искуства**. Деца која наврше 14 година (у одређеним случајевима 13) могу да обављају и **лаки рад**.¹⁶

Послодавац мора да предузме неопходне мере за **заштиту здравља и безбедности младих** радника и да осигура да се оне спроводе на основу процене ризика њиховог рада. То се мора обезбедити пре него што млади радници почну да раде.¹⁷

Према Директиви млади се не могу запослити за пословима када:

- рад **превазилази њихове физичке или менталне способности**,
- рад који укључује **излагање штетним материјама**, као што су опасне хемикалије или зрачења,

постоји **велики ризик од несрећа** или млади људи ризике **неће препознати** јер не обраћају довољну пажњу на безбедност, немају довољно искуства или нису за то обучени,

рад код кога постоји **опасност по здравље** услед екстремне хладноће, врућине, буке или вибрација,

рад **који укључује ризичне процесе** (експлозије, отровне материје, високонапонске електричне опасности итд).¹⁸

Неке земље ЕУ омогућавају послодавцима да запошљавају младе раднике на опасним пословима ако се такви послови морају обављати у оквиру њихове стручне обуке. У том случају послодавац мора да обезбеди да њихов рад **надгледа компетентна особа** како би осигурало да су заштићени њихово здравље и сигурност.¹⁹

13 Чл. 1. ст. 1-3. Директиве.

14 Видети чл. 1. Директиве.

15 Чл. 5. Директиве.

16 Видети чл. 4. Директиве.

17 Видети детаљније чл. 6. Директиве.

18 Чл. 7. Директиве.

19 Чл. 7. ст. 3. Директиве.

Послодавац је дужан да **информише младе раднике о могућим ризицима** посла и свим предузетим мерама које се тичу њихове безбедности и здравља на раду. Ако су радници **млађи од 15 година**, послодавац мора **о томе да обавести њиховог правног заступника** (старатеља).²⁰

Уколико процена опасности за младе у вези са радом показује да постоји ризик по њихову сигурност, физичко или ментално здравље или развој, послодавац је дужан да им обезбеди **одговарајућу бесплатну процену здравља и способности** пре него што започну рад и да се таква процена врши периодично.

Прецизно су уређени и **услови рада** – трајање **радног времена, одмора, ноћни рад**.

Максимално **радно време** је: 8 сати дневно и 40 сати недељно за комбиновану **шему рада/обуке** или **рада код послодавца у циљу обуке**; 2 сата дневно у периоду похађања школе и 12 сати седмично (ако национално законодавство дозвољава) за рад који се обавља у одређено време **ван наставе у школи**; 7 сати дневно и 35 сати седмично у периоду од најмање једне недеље када се не похађа школа (ако деца имају 15 и више година, могу да раде највише 8 сати); 7 сати дневно и 35 сати недељно за **лаки рад** који обављају деца која више не подлежу обавезном редовном школовању према националном закону.²¹

Послодавац који запосли младе мора да им гарантује **паузу од најмање 30 минута** ако раде дуже од 4 и по сата. Уколико деца похађају обавезно редовно школовање, мора им се обезбедити **период без било каквог рада** у току школског распуста (у складу са националним правилима).

Ноћни рад деце је у основи забрањен. Послодавци не могу запослити децу млађу од 15 година за рад између 20 и 6 сати. За сваки период од 24 сата, послодавац је дужан да обезбеди минимални период одмора од 14 узастопних сати и најмање 2 дана одмора у сваком периоду од 7 дана (узастопно, ако је могуће).²²

Запослени адолесценти између 15 и 18 година који **више не подлежу обавезном редовном школовању** према националном закону могу да раде до 8 сати дневно и 40 сати седмично. Адолесценти **не смеју да раде између 22:00 и 6:00 сати** или **између 23:00 и 7:00 часова**. Неке земље ЕУ дозвољавају одступања од ових ограничења под изузетним

20 Чл. 6. ст. 3. и 4. Директиве.

21 Детаљније видети у чл. 8. Директиве.

22 Видети чл. 9. Директиве.

условима који се везују за природу рада (поморски или риболовни сектор, оружане снаге или полиција, болнице или сличне установе, културне, уметничке, спортске или рекламне активности).

За сваки период од 24 сата послодавац је дужан да адолесцентима обезбеди **минимални одмор** од 12 узастопних сати (што је 14 сати за децу), и најмање 2 дана за сваки период од 7 дана (узастопно, ако је могуће). Ако национална одступања то дозвољавају, **од ових правила се може одступити** код адолесцената који раде у следећим секторима: поморство и риболов, оружане снаге или полиција, болнице или сличне установе, пољопривреда, туризам или у угоститељски сектор (хотели, ресторани и кафеи), код активности које укључују подељена раздобља рада током дана (двострано радно време или рад са прекидима у току дана). Наведеним мерама се дневни одмор од 12/14 сати не може довести у питање.

3. Значајнији аспекти уређења рада деце у земљама чланицама ЕУ

Поједина питања у вези са заштитом дечјег рада захтевају посебну пажњу и она су предмет специјалне регулативе у земљама чланицама ЕУ. Као што ћемо видети, та регулатива је изузетно богата, што указује на комплексност проблематике, о чему смо раније говорили. У нашем истраживању ограничили смо се махом на регулативу Аустрије, Немачке, Француске, Хрватске и Словеније.²³

Националну регулативу у овој области чине приписи уставног права, закони о раду, акти облигационог права (о правној способности и правним пословима малолетника), специјални закони, прописи о безбедности на раду, акти кривичног права (о заштити од недозвољених облика рада), правилници или уредбе о питањима у вези са радом деце.

У Аустрији ову област регулише примарно *Закон о запошљавању деце и омладине* (даље: ЗЗДО), из 1987.²⁴ Одредбе у вези са правном способношћу и улогом родитеља садржи *Аустријски грађански законик* (АГЗ), из 1811.²⁵ Норме о осигурању деце која раде у породичним пословима налазе се у *Генералном закону о социјалној сигурности*,

23 Прве три земље спадају у државе ЕУ са традиционално развијеним законодавством уопште и представљају пример многим земљама у свету и на Балкану. Хрватску и Словенију одабрали смо као земље ЕУ са сличном правном традицијом и окружењем, чији су примери релативно лако примењиви на нашем подручју.

24 Објављен у: Федерални службени гласник, бр. 599/1987.

25 Објављен у: Колекција закона, бр. 946/1811.

из 1956.²⁶ Допуну Закону о запошљавању омладине о забранама и ограничењима запошљавања за адолесценте чине уредбе и правилници које доносе Савезни министар за рад, здравство и социјална питања, Савезни министар за економске послове и Савезни министар за науку и транспорт (скраћено: ЗЗДО-Reg).²⁷ Одредбе о ученицима и шегртима садржане су у *Закону о стручној обуци*, из 1969.²⁸ *Закон о основним принципима рада* садржи одредбе о представницима младих у предузећу. Одредбе о деци и младима заступљене су и у појединим колективним уговорима.

Два кључна акта која регулишу ангажовање деце на раду у Немачкој су *Закон о заштити младих на раду (Jugendarbeitsschutzgesetz - JArbSchG)*, из 1976. године,²⁹ и *Правилник о заштити деце на раду (Kinderarbeitsschutzverordnung - KindArbSchV)*, из 1998.³⁰ Дуално образовање регулисано је *Законом о професионалном образовању (Berufsbildungsgesetz)*, из 1969. године.³¹

Пропис којим се регулише радно ангажовање деце у Француској је - *Кодекс о раду (Le Code du Travail)*. У односу на претходно поменуте земље, ова регулатива делује скромно. Међутим, треба имати у виду да Француски Кодекс о раду () представља компилацију већег броја прописа о раду и да има 3.176 страница. У ствари, Кодекс о раду (даље: КР) има више десетина, чак и стотина изузетно изнијансираних одредаба о дечјем раду.³²

26 Федерални службени гласник, бр. 189/1955, измене у бр: 18/1956.

27 Објављени у: Федерални службени гласник, II бр. 436/1988.

28 Објављен у: Федерални службени гласник, бр. 142/1969.

29 Између осталог, овај закон регулише радно време, одморе, годишњи одмор, похађање школе за стручно усавршавање, опасан рад, здравствену заштиту и обавезе послодавца. Донет 12. априла 1976 (BGBl. I S. 965/ Federal Law Gazette I, page 965). Амандмани: 1997-02-24 (DEU-1997-L-46357), 2015-07-17 (DEU-2015-L-101578) – Законом о унапређењу промоције и превенције здравља. <http://www.gesetze-im-internet.de/jarbschg/>

30 Kinderarbeitsschutzverordnung (KindArbSchV) vom 23. Juni 1998 (BGBl. I S. 1508/ Савезни службени лист I, стр. 1508) – Правилник о заштити од рада деце, <http://www.gesetze-im-internet.de/kindarbschv/>

31 Berufsbildungsgesetz (BBiG) of 23 March 2005(Federal Law Gazette [BGBl.], Part I, p. 931)

32 Цео текст Кодекса може се видети на: *Code du travail Version consolidée au 21 février 2020*, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006072050> и на адреси МОП: https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=60878

У Хрватској област дечијег рада уређују: *Устав Републике Хрватске*, из 1990,³³ *Закон о раду (ЗР)*, из 2014,³⁴ *Закон о заштити на раду*, из 2014,³⁵ *Закон о струковном образовању*, из 2009,³⁶ *Закон о мировинском осигурању*, из 2013,³⁷ *Правилник о пословима на којима малољетник може радити и о активностима у којима смије судјеловати*, из 2010,³⁸ *Правилник о пословима на којима се не смије запослити малољетник*, из 2010,³⁹ *Правилник о начину организирања извођења наставе у струковним школама*, из 2009,⁴⁰ *Правилник о минималним увјетима за уговоре о науковању*, из 2014.⁴¹ Такође, у правни поредак Хрватске, према чл. 2. Закона о раду, директно је инкорпорирана Директива ЕУ бр. 94/33 ЕЗ о заштити младих на раду, те се све њене одредбе сматрају делом правног поретка Хрватске. Извесне одредбе садрже и: *Закон о странцима*, из 2011,⁴² *Казнени закон*, из 2011,⁴³ *Закон о обрту*, из 2013,⁴⁴ и *Закон о волонтерству*, из 2007. године.⁴⁵

Прописи у Словенији о дечијем раду садржани су у следећим документима: *Устав Републике Словеније (Ustavo Republike Slovenije)*, из 1991. године,⁴⁶ *Закон о радним односима (Zakon o delovnih razmerjih - ЗР)*, из 2013,⁴⁷ *Кривични законик (Kazenski zakonik)*, из 2008,⁴⁸ *Закон о инспекцији рада (Zakon o inšpekčiji dela)*, из 2014,⁴⁹ *Закон о професионалном и стучном образовању (Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju)*, из 1996,⁵⁰ *Закон о безбедности и здрављу на раду (Zakon*

33 Народне новине, бр. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 05/14.

34 Народне новине, бр. 93/14, 127/17, 98/19.

35 Народне новине бр. 71/2014, 118/2014.

36 Народне новине бр. 30/09, 24/10, 22/13, 25/18.

37 Народне новине бр. 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19.

38 Народне новине, бр. 62/2010, 94/2014.

39 Народне новине, бр. 62/2010, 59/2013 и 93/2014.

40 Народне новине 140/2009.

41 Народне новине, 63/2014, 80/2018.

42 Народне новине, бр. 130/2011, 74/2013. Законом се уређује права малолетника – жртве трговине људима (чл. 67. ст. 2. и 3, чл. 66. ст. 1. и чл. 70. ст. 2.).

43 Народне новине бр. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

44 Народне Новине, бр. 143/13.

45 Према чл. 12. и чл. 13. Закон штити малолетне волонтере и предвиђа склапање уговора о волонтирању малолетних волонтера само уз писану сагласност дететовог законског заступника. Народне новине, бр. 58/2007, 22/2013.

46 Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16.

47 Uradni list RS, št. 21/13, 78/13, 47/15, 33/16, 52/16, 15/17, 22/19.

48 Uradni list RS, št. 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 50/12, 54/15, 6/16, 38/16.

49 Uradni list RS, št. 19/14, 55/17.

50 Uradni list RS, št. 12/1996.

о varnosti in zdravju pri delu), из 1999,⁵¹ *Правилник о издавању дозволе за рад деце, млађе од 15 година (Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let)*, из 2018,⁵² *Правилник о заштити здравља на раду деце, адолесцената и младих (Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb)*, из 2015,⁵³ *Правилник о превентивним здравственим прегледима запослених (Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev)*, из 2002.⁵⁴ У правни поредак Словеније, према чл. 1. Закона о радним односима, директно је инкорпорирана Директива ЕУ бр. 94/33 ЕЗ. У ствари, то је на неки начин учињено у свим земљама ЕУ јер је то услов чланства.

Интересантно је да су се у појединим развијеним европским земљама почели доносити и закони са наднационалним дејством. Разлог је негативни утицај мултинационалних компанија на услове рада. Делујући у сиромашним земљама, овакве компаније, чији су власници неретко у ствари из богатих – европских земаља и САД, подстичу експлоатацију и нехумане облике рада свих радника, па и деце. Да би спречиле такву праксу од стране својих привредних субјеката и послодаваца, поједине земље су донеле специјалне законе, који забрањују неетичко поступање њихових предузећа која улажу у иностранству. Тако је нпр. Британија, 2015. године усвојила - *Закон о модерном ропству (Modern Slavery Act - 2015)*, Француска - *Закон бр. 2017-399 о дужности корпоративне будности матичних компанија и компанија наручилаца (Loi n° 2017-399 du 27 mars 2017 relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre)*, из 2017, Холандија - *Закон о дужној бризи за дечију рад (Child Labour Due Diligence Law - 2019)*. Примера ради, француски закон успоставља правну обавезу матичних компанија да установе и спрече штетне утицаје на људска права и животну средину који су последица сопствених активности или активности компанија које контролишу, као и њихових коопераната и добављача. Ова обавеза тиче се и нелегалног радног ангажовања и радне експлоатације уопште и посебно деце.⁵⁵ Сличне одредбе имају и закони Холандије и Велики Британије.

51 Uradni list RS, št. 56/1999.

52 Ministrica za zdravlje, dne 5. aprila 2018, EVA 2018-2611-0013.

53 Ministrica za zdravlje, dne 24. junija 2015, EVA 2015-2611-0033.

54 Uradni list RS, št. 87/2002.

55 Видети: *French Corporate Duty Of Vigilance Law - Frequently Asked Questions*, European Coalition for Corporate Justice, Brussels, Belgium, 23 February 2017, <https://corporatejustice.org/news/405-french-corporate-duty-of-vigilance-law-frequently-asked-questions>; *The Netherlands passes historic child labour due diligence bill*, ICI - International

Наша земља је такође усвојила норме о заштити деце, односно малолетника у вези са радом. Оне су садржане у Закону о раду,⁵⁶ Правилнику о превентивним мерама за безбедан и здрав рад младих,⁵⁷ Уредби о утврђивању опасног рада за децу.⁵⁸ Ако се посматра у односу на упоредну регулативу, уз многе добре стране, наше законодавство у овој области има и одређене недостатке, односно празнине. Оне би се могле успешно попунити примерима из регулативе овде наведених земаља.⁵⁹

Пошто нам простор не дозвољава, изложићемо само неке примере из поменутих националних прописа.⁶⁰ Најважније теме које су обрађене у наведеним прописима су: појам детета (у вези са радом), обавезе послодавца, улога родитеља, заштита деце у погледу услова рада (радно време, одмори, ноћни рад), лаки послови и могућност рада на тим пословима, заштита у вези са опасним пословима, превентивне и друге мере за заштиту малолетних радника и деце на раду, могућност и заштита деце код рада у породици, породичном домаћинству и породичним предузећима, санкције, институционална подршка заштити деце на раду.

Целокупна регулатива у овој области почива на *појму детета*, који се у законодавству приказаних земаља разлаже у групе и подгрупе (малолетници, млади, младе особе,⁶¹ еманциповани малолетници, нееманциповани малолетници),⁶² у зависности од узраста и циља

Cocoa Initiative Foundation, 29 May 2019, <https://cocoainitiative.org/news-media-post/the-netherlands-passes-historic-child-labour-due-diligence-bill/>

56 Службени гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 74/2014, 13/2017, 113/2017, 95/2018.

57 Сл. гласник РС, бр. 102/2016 од 20. децембра 2016.

58 Сл. гласник РС, бр. 53/2017.

59 О томе видети нпр. више: П. Јовановић, *Упоредна анализа заштите деце на раду/заштита деце од дечијег рада у законодавству Републике Србије о раду за законодавством одабраних земаља, МАП'16 Пројекат*, Међународне организације рада, 2020.

60 Детаљније видети у: С. Јашаревић, *Приказ законодавства одабраних земаља Европске уније о заштити деце на раду и заштити деце од дечијег рада, укључујући најгоре форме рада, МАП'16 Пројекат*, Међународне организације рада.

61 Нпр. према Немачком праву - дете је особа која још није навршила 15 година. Млада особа је лице које има најмање 15 година, али још није навршило 18 година. Слично овоме, у нашем Закону о раду се помињу *лица млађа од 18 година* (код заснивања радног односа), а постоје и одредбе о *заштити омладине и запослених млађих од 18 година* у вези са радом у радном односу

62 Нпр. Аустријски грађански законик разликује три групе малолетника:

- лица испод седам година (**деца**)
- лица од осам година до њиховог петнаестог рођендана (нееманциповани малолетници),
- лица од петнаесте године до 18 рођендана (еманциповани малолетници).

регулативе.⁶³ Поједине земље (нпр. Хрватска и Словенија) базично полазе од концепта детета у Конвенцији о правима детета,⁶⁴ али унутар те групе ипак праве разлике у зависности од узраста (15 година, 13 година), да ли су на школовању, на дуалном образовању или раде унутар породице. Друге земље држе се примарно категоризације из Директиве 94/33,⁶⁵ али имају низ специјалних одредаба у зависности од узраста (нпр. у Француској постоји регулатива која се чак односи на бебе које учествују у снимању реклама, филмова и сл),⁶⁶ поља рада (у породици, код послодавца, породичним фирмама, у школама за обуку, на пракси).

Углавном, у зависности од „подврсте детета“ предвиђа се низ заштитних норми које могу бити изузетно детаљне и изнијансиране (нарочито у Аустријском, Француском и Немачком законодавству). Илустроваћемо ово нормама у Аустрији о *опасном раду (hazardous work)*.

Деца у смислу *Закон о запошљавању деце и омладине* (скраћено ЗЗДО), могу да раде само изузетно и под условима да им није угрожено здравље, физички и ментални развој или морал. Сходно томе, деци уопште није дозвољено да обављају опасне радове, док је обављање таквих послова од стране адолесцената строго регулисано.

Рад је забрањен ако се ради са опасним материјама који представљају опасност по здравље адолесцената. То није случај ако се према мишљењу лекара стручног за ту област, на раду не може очекивати оштећење здравља или ако се опасне материје користе на такав начин да не могу да доспеју у радни простор током нормалне радне процедуре.

Еманциповани малолетници могу самостално да закључују правне послове и да између осталог самостално одлучују о запошљавању (да закључе уговор о раду – чл. 1151 Аустријског грађанског законика).

63 Упоредити, П. Јовановић, *Упоредна анализа, op. cit.*, стр. 1.

64 Према чл. 1 те конвенције, дете је особа која још није напунила 18 година.

65 За разлику од Конвенције, овде је дете лице до 15 година.

66 У Француској се нпр. правно штите деца различитих узраста, разним нормама – нпр. посебне норме су за децу од три месеца до три године, затим од 3-6 година и тако надаље. Пошто има много детаља, илустрације ради наводимо само један члан. Према чл. 7124-27 Кодекса о раду, запошљавање детета млађег од шест година које се бави манекенством може се одобрити само за следећа раздобља: “1) Максимално дневно трајање: (а) Један сат, од чега највише пола сата може бити непрекидно док дете не наврши три године; (б) два сата, од којих непрекидно не дуже од једног сата, у доби од три до шест година; 2) максимално недељно трајање: (а) један сат, до навршених шест месеци; (б) два сата, од шест месеци до три године; (ц) три сата, од три до шест година.” У сектору забаве, ноћни рад деце млађе од 16 година може бити дозвољен само до поноћи. Сразмерно узрасту, све до 18 година, прописани су слични одговарајући услови, с тим да се дозвољено трајање радног времена постепено продужава (чл. R.7124-29, 7124-30 КР).

Описани опасни радни материјали наведени су у чл. 3. ЗЗДО-Reg (ту спадају супстанце које су акутно токсичне, корозивне или иритирајуће за кожу, озбиљно штетне или иритирајуће за очи, иритирају респираторни тракт или кожу, канцерогене су или токсичне за репродуктивну моћ; као и рад који укључује употребу запаљивих гасова, запаљивих аеросола, запаљивих течности, пирофорних течности, пирофорних чврстих течности, оксидационих течности, оксидационих чврстих материја или супстанци или смеса које у додиру са водом ослобађају запаљиве гасове).⁶⁷ Надаље, забрањен је рад који прелази опасан ниво вибрација изложености на раду. Ово укључује рад са електромагнетним пољима или одређеном ласерском опремом (чл. 4. ЗЗДО-Reg).

Забрањен је и сваки рад који превазилази менталну или физичку способност адолесцената (подизање, подупирање, спуштање, гурање, повлачење, ношење, окретање и други превоз терета са или без помагала, ако је при томе постоји такво оптерећење тела које је нездраво за адолесценте, рад где тело долази у контакт са великим врућинама или хладноћом).⁶⁸

Исто тако, недозвољен је рад са радном опремом повезаном са одређеним ризиком од повреда.⁶⁹ Ту спада нпр. рад са алатима за дробљење, сечење, убадање, хватање или повлачење. Рад са таквим алатима дозвољен је само ако су постојећи ризици од несреће с радном опремом неутралисани одговарајућим мерама.

У основи, употреба неких врста радне опреме дозвољена је под одговарајућим условима. Употреба опасне опреме легална је ако је испуњен један или више услова наведених од А – Ф у Уредби која прати Закон о запошљавању деце и омладине.⁷⁰

А. Коришћење је дозвољено после 18 месеци обуке.

Б. Употреба је дозвољена уз давање инструкција о опасностима као део наставе у стручним школама после 12 месеци.

Ц. Употреба је дозвољена само под надзором.

Д. Употреба је дозвољена након 12 месеци обуке.

67 Сраћеница „ЗЗДО-Reg“ односи се на већи број правилника и уредаба које прате горе поменути закон.

68 Чл. 5 ЗЗДО-Reg.

69 Чл. 6. ЗЗДО-Reg,

70 Списак ових услова прати конкретно набрајање радних материјала који су у основи забрањени за сваки облик рада од А-Г. Поред материјала слова у заградама означавају услове под којима су они изузетно дозвољени.

Е. Употреба је дозвољена за адолесценте који имају најмање 17 година.

Ф. Употреба је дозвољена за адолесценте који имају најмање 16 година.

Г. Употреба је дозвољена након 24 месеца обуке.

Детаљно се наводи и опрема која је у основи забрањена (односно дозвољена).⁷¹ То су нпр. поједине (не све): тестере, машине за брушење, глодалице и др.

Поред тога, у Аустрији су у основи забрањени стресни и опасни радови или радни процеси,⁷² који су детаљно прописани пратећом регулативом (уз изузетно велики број варијанти послова које су дозвољене или забрањене у зависности од техничких карактеристика, обуке и узрата).

Пре почетка рада, адолесценти се морају упознати са опасностима на радном месту и с предузетим мерама за спречавање тих опасности, као и поступцима за заштиту и њиховом употребом. За лица млађа од 15 година о томе морају да буду обавештени и законски старатељи. Дужност послодавца је и да адолесцента упуту пре прве употребе машина, када раде са гасовима, хемикалијама или другим радним материјалима штетним по здравље или код рада на опасним радним местима. Такође, потребно је да их упознају са тиме какво је понашање неопходно приликом обављања таквих послова, о постојећим мерама и средствима заштите и начину руковања средствима (чл. 24. ЗЗДО).

У нашем праву нису заступљене две битне области када се ради о раду деце. То је дозвољени „лаки рад“ и рад у породичном домаћинству. У складу са Директивом 94/33 све земље чланице ЕУ уредиле су овај вид рада. Он је и код нас традиционално заступљен (рад у позоришту, спорту, културним манифестацијама, рад у пољопривредном домаћинству), али је нерегулисан.

Као што смо видели, према Директиви *лаки рад (light work)* је дозвољен под условом да је дете одређеног узраста (13 или 14 година), да рад није опасан, штетан и не угрожава школовање. У проучаваним земљама ЕУ ови радови се регулишу „преко појединачног набрајања активности које се сматрају *лаким послом* - испорука новина, лаки рад у канцеларији, продавници, домаћинству, баштовански послови,

71 Правилници садрже детаљну листу забрањених послова, односно под којим условима од А-Г (који су горе наведени) су исти такви послови дозвољени. Приликом њиховог набрајања, у загради се наводе услови - од А-Г, када су ти послови дозвољени.

72 Чл. 7. ЗЗДО-Reg.

куповина и достава намирница, краткотрајно обрађивање земље, рад на некомерцијалним активностима при удружењима грађана, спортским организацијама, црквама (Немачка, Словенија); те преко негативног одређења – „није лаки рад онај рад који прекорачује ниво радне способности који се очекује од детета“ (Аустрија); до тога да то питање, као и у Србији, није регулисано (Хрватска).⁷³

Поред узраста, ограничава се и радно време на „лаком раду“ (7 сати дневно и 35 недељно) и тражи сагласност законског заступника за обављање оваквих послова, и по правилу инспектора рада. Иначе, инспекција рада је служба која се јавља у свим земљама које смо проучили и примарно је надлежна за одобравање рада и забрану рада: деце испод узраста за запошљавање, одобравања лаког рада, рада у породичном домаћинству, учешћа у музичким, сценским и другим представама, дозвољеног рада на појединим опасним пословима, рада ноћу, прековременог рада итд.

Аустријско законодавство је и у том погледу софистицирано, те разликује и посебно уређује три групе лаких послова: 1) лака помоћ, 2) лагане обавезе у домаћинству и 3) лаки рад. Прва врста рада се не регулише (потребно је само да није штетна), ако је таква помоћ кратког трајања, природа рада не одговара услузи коју пружају запослени, ученици на раду или домаћи радници, деца нису изложена ризику од несрећа и није им угрожено физичко и ментално здравље, развој или морал (чл. 1. ЗЗДО). Други облик ангажовања (лаке обавезе у домаћинству) може да спада у (недозвољени) дечји рад ако је штетан и опасан и омета образовање. Трећи облик лаганог рада спада у прихватљиви дечији рад. Термин **лаки рад** дефинисан је негативно: рад се не сматра лаким радом ако прекорачи ниво радне способности која се очекује од детета. При томе се узимају у обзир његова/њена старост и лична развијеност (чл. 5а. ЗЗДО).

Деца која су напунила 13 година могу се ангажовати ван радног времена предвиђеног за похађање школе за лаки рад само у следећим случајевима:

- ако раде у предузећима у којима су запослени само чланови породице власника,
- ако раде у приватном домаћинству,

73 Преузето из П. Јовановић, *Упоредна анализа, op. cit.*, стр. 5. Иначе, у Хрватској су, када се ради о овој групи послова, регулисани су облици ангажовања деце у одређеним областима (филм, сценска дела и др), под условом да ти послови не угрожавају здравље, сигурност, морал, школовање или развој.

- обављају послове лакше доставе, раде на спортским теренима и игралиштима, баве се скупљањем цвећа, трава, гљива и воћа, као и активностима еквивалентним овима.

И овакав лаки рад дозвољен је само:

- ако није угрожено физичко или ментално здравље, развој или морал деце, нити су изложена ризику од несрећа и штетног утицаја топлоте, хладноће, влаге, штетних материја или зрачења, прашине, гасова или паре,
- рад не омета децу у похађању школе и у могућности да прате школске часове и нису онемогућена у извршавању својих верских обавеза,
- рад не траје више од два сата у току школских дана и дана када нема школе (при чему укупан број сати посвећених школским часовима и лакој раду не сме ни у којем случају да пређе 7 сати дневно).

Немачки *Правилник о заштити деце на раду*, поред тога што набраја који су све то примера ради лаки послови,⁷⁴ у чл. 2 (2) прецизира које активности нису лаке и стога нису погодне за децу старију од 13 година. То су следећи послови:

- који укључују ручно руковање теретима који редовно прелазе максималну тежину терета од 7,5 кг или повремено максималну масу од 10 кг,
- изазивају физичко оптерећење због неповољног држања,
- укључују ризике од несрећа, посебно због рада са машинама и бриге о животињама.

У Француској се прави разлика код лаких послова у погледу узраста. За одређене – лаке послове, могу се запослити лица испод узраста од 16 година, тако што је дозвољено:

- запошљавање деце у секторима забаве и сектору моде лица старости од 3 месеца;⁷⁵

74 То су, према чл. 2. ст. 1 горе наведеног правилника следећи облици рада: „1. испорука новина, часописа, рекламних листова и рекламних брошура, 2. код куће и у пољопривредним домаћинствима могу им се поверити домаћи и баштовански послови, достава, брига о кућним љубимцима и куповина, осим куповине алкохолних пића и дуванских производа, 3. на пољопривредним газдинствима могу се бавити активностима везаним за бербу и обрађивање поља, стављање у промет пољопривредних производа и сточне хране, 4. подела летака током спортских манифестација, 5. рад на некомерцијалним активностима и догађајима које организују цркве, верске заједнице, удружења, клубови и политичке странке, ако је такав рад према члану 5 (3) закона JArbSchG лак и одговарајући за младе.“

75 Чл. L. 7124-1 и чланови који следе, и R. 7124-1 и наредни чланови КР.

- лаки рад у току половине распуста за младе који имају 14 година;⁷⁶
- лаки рад у предузећима у којима су запослени једино чланови породице, под надзором оца или мајке или старатеља, без обзир за узраст.⁷⁷

Лаки рад у Француској могу да обвљају и ученици. Ученик може под надзором да обавља лаки рад који је дозвољен малолетницима Кодексом о раду. Међутим, не сме да има приступ машинама и производима који су забрањени за малолетнике.

Рад у *породичном домаћинству* у Србији је такође потпуно нерегулисан (слично је и у Хрватској), мада евидентно постоји. Заступљеност овог облика рада, иначе, уопште није за занемаривање. Примера ради, процењује се да је током 1998. године у Сједињеним Америчким Државама око 2 милиона деце и младих до 20 година живота живело и радило на фармама.⁷⁸ Иако на први поглед не делује ризично, овакав рад крије низ опасности, почев од често великих напора, изложености хемикалијама (код третирања биља), могућности заразе или повреде од стране животиња, руковања опасним алатима и пољопривредним машинама. Проблем је често што се овакав третира као рад изван радног односа, те лица која организују овакав рад немају никакве обавезе у погледу заштите на раду (нпр. у Хрватској, и код нас).⁷⁹

Према Аустријском Закону о запошљавању деце и младих, упошљавање сопствене деце не сматра се злоупотребом дечјег радом у смислу ЗЗДО, све док је то лаки рад у домаћинству кратког трајања. Деци старијој од 13 година дозвољено је да раде у приватном домаћинству или у породичној фирми у којој су запослени само чланови породице власника предузећа. Деца морају бити у сродству са власником предузећа

76 Чл. L. 4153-3 КР.

77 Чл. L. 4153-5 КР.

78 Видети више: Н. Јанев Холцер и др, *Чимбеници ризика и озледе дјеце при обављању пољопривредних послова у Пожешко-славонској жупанији*, Паедијатр Цроат. 2014;58:190-5, <https://hrcak.srce.hr/142183>, стр. 191. Као добар пример, у овом тексту (стр. 193) се помињу: *Северноамеричке смернице за рад деце у пољопривреди (North American Guidelines for Children's Agricultural Tasks)*, чија је примарна сврха едукација о сигурном обављању пољопривредних послова. О овом раду видети више: *Practical guide to ending child labour and protecting Young workers in domestic work*, International Labour Organization (ILO), Geneva 2017.

79 Према нашем Закону о безбедности и здрављу на раду - чл. 4. тач. 2. ал. 1 (Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 91/2015, 113/2017), носиоци домаћинства или газдинства немају обавезе у вези са безбедношћу и здрављем на раду које имају послодавци. Упоредити П. Јовановић, *Упоредна анализа, op. cit*, стр. 8.

до трећег степена, да је у питању пасторак или усвојено дете и да живе са власником у истом домаћинству. Деца могу да раде једино ако се њихов законски старатељ са тиме сложи.

Деца старија од 13 година немају право да закључе важећи о раду док не постану адолесценти. Сходно томе, овој деци је дозвољено да раде у породичним предузећима, мада се такав рад не заснива у форми радног односа. У сваком случају, дечји рад може да се одвија само изван времена предвиђеног за похађање школе и ако представља лаки и повремени рад. Уколико су деца старија од 17 година, а раде у породичним фирмама, имају право и на социјално осигурање.

Целокупна заштита деце у вези са радом не може да функционише без одговарајуће *институционалне подршке*. Ту су најзначајније државне службе, али и невладин сектор има одређеног утицаја, чиме се обезбеђује одговарајући надзор цивилног друштва над квалитетом заштите деце. У спровођењу политике и мера заштите деце од нелегалних и штетних облика рада срећу се следеће институције и органи: министарства, инспекција рада, омбудсман (заштитник грађана надлежан за децу), административни органи (префект, гувернер округа, центар за социјални рад, органи управе), комисије (које процењују способност за рад, штетност рада), медицина рада, посебна тела за младе (одбори, савети, комитети, повереништва за младе), судови.

Кључну улогу када је организација и спровођење целокупног система у питању имају министарстава надлежна за рад и инспекција рада. Поред министарства за рад, одређену улогу имају и друга министарства (образовања, за породицу). Интересантно је да се, поред инспекције рада, помињу и **административни органи** (префект, гувернер округа, центар за социјални рад, други органи управе). Они имају у појединим земљама одређену улогу приликом одобравања појединих облика радног ангажовања деце, односно код давања одговарајућих одобрења код школовања уз рад. Такође врше надзор и пресуђују ако се нпр. не слажу ставови законског заступника и детета.⁸⁰ Сличну улогу

80 Нпр. у Хрватској, према члану 20 Закона о раду: „(1) Ако законски старатељ власти малољетника с петнаест година и старијег од петнаест година за склапање одређеног уговора о раду, осим малољетника који похађа обвезно основно образовање, малољетник је пословно способан за склапање и раскидање тога уговора те за подузимање свих правних радњи у вези с испуњењем права и обвеза из тога уговора или у вези с тим уговором. (2) Од овлаштења из ставка 1. овога чланка, изузети су правни послови за чије подузимање законском заступнику треба одобрење тијела надлежног за послове социјалне скрби. (3) Послодавац не смије запослити малољетника из ставка 1. овога чланка, који за склапање уговора о раду нема овлаштење законског заступника, односно одобрење тијела надлежног за послове социјалне скрби. (4) У случају спора између

као наведени административни органи имају и **стручне комисије**,⁸¹ које се формирају од репрезентативних представника јавности и стручњака.

Заштита у погледу радног времена, прековременог рада, рада викендом, ноћног рада, углавном се у посматраним земљама подудара са Директивом, уз одређена прилагођавања за поједине секторе у којима је неопходан рад ноћу, празником или викендом (и ту се постављају рационална ограничења).

4. Закључак

Заштита деце у вези са радом знатно је комплекснија него што на први поглед изгледа. Не своди се само на законску заштиту малолетника унутар радног односа. Облици радног ангажовања деце и младих у савременом друштву су многобројни, а неки од њих код нас су потпуно нерегулисани (лаки рад, рад деце у породичним домаћинствима, радњама и предузећима, ангажовање деце у филмској, сценској, рекламној, спортској делатности).⁸² Због тога би требало преузети кораке да се ови облици рада адекватно уреде, а деца заштите. За то би нам за углед могли послужити примери легислативе у Европској унији и њеним неким чланицама. Поједине земље су донеле посебне законе о томе, а саму заштиту су уредиле толико дубоко, да се иде до најситнијих детаља, какве неко ко није познавалац ове материје тешко може да претпостави.

Пошто се ради о изузетно осетљивој и угроженој категорији када су у питању услови рада, чији се рад често злоупотребљава чак и у веома демократским друштвима, брига за децу у вези са радом свакако није

законских заступника или између једног или више законских заступника и малолетника, о давању овлаштења за склапање уговора о раду одлучује тијело надлежно за послове социјалне скрби, водећи рачуна о интересима малолетника.“

81 За „не-еманциповане младе“ преко 16 година (који немају пословну способност), за потписивања уговора о раду неопходно је одобрење правног заступника (родитеља). Уколико жели да ангажује младу особу у индустрији забаве, правни заступник компаније мора да прибави писмену дозволу префекта према седишту компаније (према чл. L. 211-6 КР). Захтев за ангажовање детета мора да садржи одговарајућу документацију, а разматра га шесточлана комисија. Задатак комисије је да процени да ли запошљавање детета није против његових/њених интереса. Према члану Р.7124-9 ЗР, сврха је да се утврди да „у зависности од старости, здравственог стања детета, трајања, темпа и распореда предложених активности, ова активност није штетна за здравље детета и да се утврде све могуће контраиндикације.“ Уз захтев за одобрење рада се морају приложити и медицинске анализе.

82 Термин дете (за чије учешће у оглашавању, односно коришћење неговог „личног добра“, мора дати сагласност законски заступник), познаје нпр. Закон о оглашавању Србије - чл. 15 (Сл. гласник РС, бр. 6/2016, 52/2019).

сувишна. Због тога смо сматрали да је потребно да се скрене пажња на ову тему, јер се њоме и стручњаци за радно право недовољно баве.

Литература и извори⁸³

World Report on Child Labour 2015: Paving the way to decent work for young people, International Labour Organization (ILO), Geneva, 2015.

Struggle for democracy, Child labour, National Archives, UK, http://www.nationalarchives.gov.uk/pathways/citizenship/struggle_democracy/childlabour.htm

Предраг Јовановић, *Радно право*, Нови Сад, 2018.

Young workers in the EU: Age limits & working time, https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/employment-contracts/young-workers/index_en.htm

Lonel Zamfir, *Child labour: A priority for EU human rights action*, European Parliament, Brussels, 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633142/EPRS_BRI\(2019\)633142_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633142/EPRS_BRI(2019)633142_EN.pdf);

Nuno Ferreira, *Child labour and EU law and policy: A regional solution for a global issue*, UACES 43rd Annual Conference, Leeds, 2013, www.uaces.org;

Handbook on European law relating to the rights of the child, European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2015, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_en.pdf

Suzanne Egan, *Tackling the rise of child labour in Europe: Homework for the European court of human rights*, International and Comparative Law Quarterly, vol 64, July 2015, pp 601–630.

French Corporate Duty Of Vigilance Law - Frequently Asked Questions, European Coalition for Corporate Justice, Brussels, Belgium, 23 February 2017, <https://corporatejustice.org/news/405-french-corporate-duty-of-vigilance-law-frequently-asked-questions>

The Netherlands passes historic child labour due diligence bill, ICI - International Cocoa Initiative Foundation, 29 May 2019, <https://cocoainitiative.org/news-media-post/the-netherlands-passes-historic-child-labour-due-diligence-bill/>

Предраг Јовановић, *Упоредна анализа заштите деце на раду/ заштита деце од дечијег рада у законодавству Републике Србије о раду за законодавством одабраних земаља, МАП'16 Пројекат, Међународне организације рада*, 2020.

83 Литература се наводи према редоследу помињања у тексту.

Сенад Јашаревић, *Приказ законодавства одабраних земаља Европске уније о заштити деце на раду и заштити деце од дечијег рада, укључујући најгоре форме рада, МАП'16 Пројекат*, Међународне организације рада, 2020.

Наташа Јанев Холцер, Ивана Бркић Билош, Филип Јурић, Арнес Решић, Марија Вугринчић, *Чимбеници ризика и озљеде дјеце при обављању пољопривредних послова у Пожешко-славонској жупанији*, Паедиатр Цроат. 2014;58:190-5, <https://hrcak.srce.hr/142183>

Practical guide to ending child labour and protecting Young workers in domestic work, International Labour Organization (ILO), Geneva 2017.

Employers' and Workers' handbook on hazardous child labour, International Labour Organization (ILO), Geneva 2011.

Извори

Закон о раду, 2005 (Службени гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 74/2014, 13/2017, 113/2017, 95/2018)

Закон о безбедности и здрављу на раду, 2005 (Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 91/2015, 113/2017)

Конвенција о правима детета (Convention on the rights of the child), УН, 1989.

Конвенција бр. 138 о минималним годинама старости за заснивање радног односа (Minimum age convention), МОР, 1973.

Конвенција бр.182 о забрани најгорих облика дечијег рада (Worst forms of child labour convention), МОР, 1999.

Препорука МОР бр. 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада (Worst forms of child labour recommendation), МОР, 1999.

Директиву Европске уније (ЕУ) бр. 94/33 о заштити младих на раду (Directive 94/33/EC on the Protection of Young People at Work), Европска унија, 1994.

Prof. Senad Jašarević, LL.D.

Full professor of the Faculty of Law, University of Novi Sad

Protection of Children at Work in the EU

Summary

Protection of children at work implies not only the regulation of minimum years for employment and special protection of children safety in employment. It also addresses a number of important issues as: right terminology, the age at which a person is considered a child in relation to work engagement, subcategories within the group of “children”, when and where a person may be engaged outside of employment, “dual education”, employment of children at home, in family households and companies, permitted forms of “light work” for children, protection from “hazardous child labor” and exploitation, punishment for illicit child labor, institutions and mechanisms for child protection in connection with work. In that respect, the EU has advanced the most in the world, including certain Union member states. The paper discusses regulations and practices in the EU and in some member states in that area.

Key words: *work, employment, children, safe working conditions.*